

Foto: Ottenby fågelstation/Johan Eriksson

Gråsångaren som kan bli ett nytt kryss redan nästa år

MEGA-ARTER

När förra numret av Roadrunner gick i tryck kom DNA-beskedet att den gråsångare som fångades vid Ottenby den 19 augusti tillhörde rasen rama – en ras som snart väntas få egen artstatus.

– Ja, det är riktigt. Den svenska taxonomikommittén har redan tagit ett principbeslut att den ska avspjälkas från caligata", säger **Lars Svensson** som är ledamot i kommittén.

Motsvarande kommittéer i ytterligare tre länder har fattat samma beslut. I september nästa år väntas uppdelningen klubbas igenom i den europeiska organisationen AERC.

Det nya namnet på gråsångare av rasen rama blir saxaulsångare. Namnet anspelar på favoritbiotopen saxaulbuskar i öken. Det nya namnet på caligata blir stäppsångare.

– Gråsångare var egentligen inget bra namn – även om det var jag som

hittade på det en gång i tiden. Vi har ju andra Hippolais som är mera grå, t ex eksångare och oriensångare, säger Lars Svensson.

Ottenby-fågeln var en knepig individ. Stationspersonalen klarade inte rasbestämningen trots närgående studier och mätningar. Hur ska vi då kunna fältbestämma?

– Det här är medaljens baksida när det gäller långtgående artuppdellningar, säger Lars Svensson.

– Alla tycker att det är kul att få nya kryss, men vi kommer att få ett litet helsicke när det gäller fältbestämningen nu när vi är nere på laboratorienivå.

Att skilja en caligata från en rama är ingen lätt uppgift ens under normala förhållanden. Skillnaderna är subtila om man inte hör sången. Riktigt svårt blir det när det dyker upp en så knepig individ som Ottenby-fågeln.

– Måtten stämde rätt bra med rama, medan färgerna stämde bättre

med caligata. Näbben var lite för kort för rama, men det kan bero på att den inte var fullt utvecklad. Det var ju en ungfågel, alltså född i juni.

Hade du själv kunnat bestämma den i fält?

– Tveksamt. Det här var en riktigt svår fågel. Min erfarenhet från museisamlingar och resor i Kazakstan är att runt 5 procent av alla gråsångare inte går att rasbestämma (eller artbestämma!) enbart med hjälp av utseendet.

Gråsångaren i Ottenby utgjorde det andra fyndet i landet av rasen rama. Det första gjordes vid Hoburgen 1995. Uppskattningsvis ett 70-tal C3-skådare hann se gråsångaren vid Ottenby. Grattis till ett mycket troligt soffkryss om nio månader.

Fotnot: För den som vill fördjupa sig i bestämningen av små, grå Hippolais rekommenderas Lars Svenssons 15-sidiga artikel i VF nr 5 i fjol eller en något utförligare version i Birding World, maj 2001 (nr 5).

... och här har vi gråsångaren som kan bli en stäppsångare

Bara en månad efter den knepiga Ottenby-fågeln upptäcktes en ny gråsångare vid Gårdby hamn. När **Mats Waern** fredagen den 19 september körde ner mot hamnen flög en som han tyckte blek lövsångare över vägen.

Mats ringde **Jonas Bonnedahl** som snabbt var på plats och tillsammans studerade de fågeln en stund. Båda var överens om att det rörde sig om en gråsångare. Men vilken ras?

Efter höstens debatt om det överhuvud taget går att rasbestämma gråsångarna i fält analyserades Gårdby-fågeln in i minsta detalj. Näbblängd, stjärtlängd, benfärg, ögonbrynsstreck, färgnyanser, handpenneprojektion, kontraster vingpennor, tertialer och större täckare.

Alla vi talat med är rörande överens om att det var en caligata – inte minst Mats Waern själv.

– Jag rapporterar den som en caligata till Rk – inte bara för att jag tror att det är en sådan utan för att "provocera fram" ett policybeslut, vilket är befogat efter Ottenby-fågeln.

– Om inte denna obs godkänns som caligata bör nog alla fältobsar av

Foto: Andreas Sandberg

gråsångare i fortsättningen gå som obestämda, hävdar Mats.

Gråsångaren – eller stäppsångare som caligata förmodligen heter om nio månader – sågs även hela fredagen och hann beskådas av ett hundratal C3-skådare, däribland RRs medlem **Göran Arstad** som fick den som sin 400:e art.

Tyvärr var fågeln borta på lördagen när många hade planerat att hänga in den.

Omstridd vråk

Vråken utanför Fagersta i slutet av september delade observatörerna i två läger. Inget utesluter örnvråk, hävdade ena lägret. Inget utesluter ormråk, hävdade det andra.

Larmet "örnvråk, artbestämning osäker" gjorde att många drog. Ingen ville missa ett kryss.

Väl på plats försökte alla bilda sig en egen uppfattning om vråken. Och det var inte lätt när bestämningsskärptare för och emot trummades ut från de båda tvärsäkra lägren. Många leddes in i tvivel om sin egen iakttagelseförmåga.

Intresset för vidare studier svalnade dock när den finske rovfågel-experten **Dick Forsman** via ett mail på Brevduvan meddelade att han inte kunde se annat än att det var en ormråk efter att ha granskat bilder på fågeln.

Foto: Jörgen Lindberg

Snäll brunångare

Onsdagen den 9 oktober upptäckte **Johan Stedt**, Kristinehamn, en brunångare i Södra Lunden på Öland. Den var snäll och höll sig inom ett begränsat område i åtta dagar. För skådare som satsade på v.41 och 42 blev det nog den mest betittade fågeln.

På brunångarvis var den skulkgig och när den väl visade sig var den fladdrig som i Kalle Ankas julfilm. För fotograferna blev den en rejäl utmaning.

Brunångare blev för övrigt en ny art för Halland genom en fågel som upptäcktes vid Getterön i slutet av oktober.

Svårflörtad videsångare

Den 16 oktober hittade värmlänningen **Lars-Erik Larsson** en videsångare när han tillsammans med **Morgan Johansson** dammsög dungen vid Triberga läge på Öland. Fågeln var svårflörtad, men ytterligare fem-sex skådare hann se den.

Tittut i björnbärssnäret. Foto: Björn Albinson

Foto: Johan Stållberg

Sib-pip på Landsort

Att solbrända skådare sällan får några ädelkruss bevisar **Johan Stållberg** som slitit i ur och skur på Landsort varje dag i ett par höstmånader. Den 14 oktober gav det resultat när han i ösregn upptäckte en sibirisk piplärka på norra delen av ön. Fågeln var kvar även dagen efter och kunde då fångas in och ringmärkas.

Kökskruss på Getterön

Rödstrupig sångare – blytung på septemberlistan. Den 26 september upptäckte **Geta "Gula Gubben" Lööf**

Genom köksfönstret. Foto: Mikael Nord

en utfärgad hane genom fönstret när han stod i köket på Getteröns Naturcentrum. Det var det första septemberfyndet i landet och tidigare finns bara ett senare höstfynd, den 22 oktober 1981 i Lund.

Fågeln på Getterön sågs bara en kort stund, men **Mikael Nord** hann få en bild på den – genom fönstret! Fågeln återupptäcktes dagen därpå och var kvar ytterligare ett par dagar, men var hela tiden mycket svårsedd.

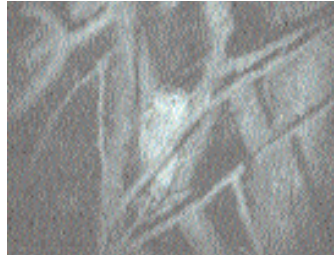
Blåstjärt på Eggegrund

Torsdagen den 17 oktober fångades en av höstens hetaste arter, en ung blåstjärt, på Eggegrund utanför Gävle. Redan kvällen före hade de fyra

Foto: Per Aspenberg

skådare som fanns på ön en känsla av att morgondagen skulle kunna bli giftig. Ett stort molnområde hade seglat upp över östra Svealand, en typ av väder som brukar kunna generera nedfall på Eggegrund enligt **Per Aspenberg**, kanske den skådare som kan ön bäst av alla. Och mycket riktigt. På morgonen kokade det av fågel, framför allt rödhakar. Blåstjärten näddes 08.45 och kontrollerades vid 14-tiden.

I ficklampans sken. Foto: Björn Andersson

Bara tio skådare hann se den första dragbara dvärgrördrommen

Bara **Krister "Krilte" Nordin** och **Johan Stållberg** skötte bevakningen på Landsorts fågelstation måndagen den 21 oktober. Efter dagens ringmärkning delar de båda slitvargarna på sig. Johan Stållberg börjar fylla fröpåsar för att mata in något rart på norra delen av ön, medan Krilte går ner till våtområdet vid Bredmar. Det går bara några minuter innan en upphetsad Krilte ringer till Johan och vrålar "DVÄRGRÖRDROM". Han hade stött den på bara två meters håll och sett den flyga in bakom en alridå.

Nu börjar ett intensivt letande samtidigt som de RIX-larmar. Efter någon timme kommer sju alerta skådarna ut till ön och hjälper till att leta. Johan sätter sig på en bergsknalle där han har utsikt över området där fågeln försvann. Efter lång och tålmodig väntan ser han i skymningen en rörelse i ögonvrån. Bara tre meter från honom klättrar drommen upp i en sälg. Den blir dock skrämmd när övriga skådare springer fram och fågeln flyger in i närmaste alridå där den sätter sig helt öppet och utan att störas kan videofilmas med hjälp av ljuset från en ficklampa.

I gryningen står 130 förväntansfulla skådare från hela landet och stirrar in i alarna där rördrommen tog nattkvist. Men den är borta. Antagligen sträckte den vidare under den stjärnklara natten.

Sammanlagt hann bara tio skådare kryssa dvärgrördrommen under de sena eftermiddagstimmarna. En riktig blocker med andra ord.

Fotnot. Det finns tidigare tolv godkända fynd av dvärgrördrom i Sverige. De flesta är av äldre datum. Det senaste gjordes 1990 på Gotland.

Mongolpip-lärkan på Nabben blev en långstannare och gjorde att det är den hittills i år mest kryssade arten

Foto: Ola Sandberg

Landets andra fynd av mongolpip-lärka

Den 15 oktober smådde det till vid Falsterbo när **Nils Kjellén** och **David Erterius** upptäckte landets andra mongolpip-lärka.

– Sträcket under dagen var inget att skryta med direkt. Därför hade jag tid till att då och då göra ett snabbt svep med handjagaren för att även idag få en skymt av den östliga svart-hakade buskskvättan som hållit till i området strax norr om Nabben i en veckas tid, berättar David.

Den hade observerats tidigare på dagen, men vare sig David eller Nils lyckades hänga in den på dagslistan förrän kl. 12.20 då David hittade den i vresrosorna en bit norrut.

– Jag försöker förklara för Nils var den sitter men Nils lyckas inte hitta den. Istället säger Nils plötsligt helt lugnt: "Vad är det för piplärka som sitter där borta i rosenbuskarna?"

– Vi tittar båda på den i tuben i några sekunder och vårt första spontana intryck är att fågeln är en större piplärka. Jizzen stämmer dock inte och vi blir tveksamma och undrar om det trots allt inte är en ängspiplärka. Vi fortsätter att intensivt studera piplärkan i ytterligare några sekunder.

– Nä fan, är det verkligen en ängspiplärka???

– Jag tittade på den i 60x förstoring på ca 250 meters håll. Fågeln var i grova drag tecknad som en större pip men det helhetsintryck man fick av fågeln var mer "förvuxen ängspip".

– Ja, jävlar – det ser ju nästan ut som en mongolpip-lärka, säger jag till Nils med darrig röst.

Fågeln flyger ner i gräset och vi springer bort för att försöka se den bättre. Vi lyckas inte hitta den på marken utan plötsligt flyger den istället upp från det höga gräset en bit bort. Fågeln lockar några gånger men endast Nils får höra låtet varpå han utbrister: "F-n, det låter ju som en sån!"

Andra gången den flyger upp får även David höra locklåtet – ett ganska lågmält, kort "tjepp", något påminnande om fältpip-lärka och klart olik större pip-lärkans typiska locklåte. Efter att först ha flugit ut mot Måkläp-

Lägg märke till att fågeln har bytt nästan samtliga mellersta täckare. Notera också den karaktäristiska trubbiga formen på kärnan.

Foto: Jonas Rosquist

pen och sedan vänt och kommit in igen landar den i gräset strax väster om Nabben. En stund senare lyfter den och flyger iväg i nordöstlig riktning men landar i det sumpiga lungpartiet mitt på golfbanan.

– Vi beslöt oss nu för att invänta fler skådare innan vi stötte den igen. Efter en knapp timme gjorde vi ett organiserat drev och lyckades åter stöta pip-lärkan. Efter att ha landat visade den till slut upp sig mycket fint i en solbelyst slänt. Nu gavs fina tillfällen att studera karaktärer som de mellersta täckarnas utseende och bakklons längd vilket gjorde att vi med 100 % säkerhet kunde bestämma fågeln till mongolpip-lärka, säger David.

Piplärkan var kvar till den 21 oktober. Nämnas kan att **Per-Eric Betzholtz**, **Jörgen Fritzon**, **Kalle J Löfberg**, **Tommy Holmgren**, **Lars Nilsson** och **Per-Olof Strandroth** fick mongolpip-lärkan som 400:e art.

...och det tredje

Den 2 november hittades ytterligare en mongolpip-lärka vid Obbola-tippen utanför Umeå. Den kunde dock säkert bestämmas först den 4 november.

SAMMANSTÄLLNING & INTERVJUER: BISTER/ARSTAD

Observera att de beskrivna fynden ännu inte granskats av RK. Uppgifter om tidigare godkända fynd har hämtats ur Svenska Fågellistan framtagen av Kalle X. www.club300.se/listor/svelist/